

Вашеняк Н.О., кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри сурдопедагогіки факультету корекційної педагогіки та психології Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова

ВИНИКНЕННЯ ПИТАННЯ ІНТЕГРАЦІЇ ТА СОЦІАЛІЗАЦІЇ ДІТЕЙ З ВАДАМИ СЛУХУ: ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ

Сучасні ініціативи Міністерства освіти і науки України пов'язані з інклюзивним навчанням дітей з особливостями психофізичного розвитку, що призвело до певних кроків у зміні всієї спеціальної освіти. У зв'язку з цим перед науковою спільнотою постає питання, щодо вивірності змісту, форм, завдань, мети навчання всіх категорій дітей, зокрема і з вадами слуху. Виходячи з того, що Україна має понад 215 років досвіду навчання і виховання дітей з вадами слуху в сурдопедагогіці накопичений значний доробок зі спільного навчання глухих і чуючих дітей. Саме тому, доцільно розглянути історичний аспект підходів щодо практики і теорії спільного навчання чуючих та дітей з вадами слуху, що описані і наукових роботах та існують в історичних документах.

Аналізуючи історію сурдопедагогічної теорії та практики можна зробити висновок, ідеї інклюзії, інтеграції та соціалізації має давнє коріння, адже питань про включення глухих дітей в соціальне середовище виникло ще в стародавні часи. Перші спроби були пов'язані спочатку з епізодичним без методологічної вивірності. І лише на початку ХІХ століття, згідно історичним даним, проблема інтеграції та соціалізації була поставлена фахівцями свідомо, як важливе і практично детерміноване завдання. Вперше проблема інтеграції була піднята в Англії у 1819 році; в 1825 році ця ж ідея щодо інтеграції глухих в колектив чуючих була знову описана в роботі Даніеля. Наступні згадки стосовно питання інтеграції та соціалізації стосувалися подій, які відбувалися в Пруссії. А саме, міністерським наказом від 14 травня 1828 року при багатьох семінаріях, які готували вчителів для початкової школи, були організовані невеличкі школи для глухонімих приблизно на 20-30 дітей. Ці школи організовувались як база для тих семінаристів, що готувалися стати вчителями початкових класів масової школи, щоб вони, хоч би в загальних рисах, знали особливості глухонімих дітей та специфіку їх навчання і виховання. В 1829 році німецький сурдопедагог Гразер надав найбільш обґрунтовану теорію спільного навчання глухих і чуючих дітей у книзі «Глухонімиї, повернений людству за допомогою зору і усної мови». Виходячи з історичних джерел однією із шкіл, які працювали за методикою Гразера була школа, якою керував близько 30 років Ф.М.Гіль - німецький сурдопедагог, послідовник Гразера. Але з часом ідеї Гразера, за невідомих причин, були забуті. Далі питання спільного навчання дітей з вадами слуху з чуючими дітьми з'являється в середині ХІХ століття у Франції. Бланше в 1836 році організовує навчання окремих глухонімих дітей у народних школах. Досвід Бланше вивчав директор Петербурзького училища глухонімих Я.Т. Спешнев, який повністю схвалював

його підходи, але нажаль у зв'язку з смертю так і не зміг реалізувати отриманий досвід. Ідея спільного навчання дітей з вадами слуху з чуючими не зникла, про що свідчать виступи директора Петербурзького училища глухонімих на початку ХХ століття П.Д. Єнька на Всеросійських з'їздах сурдопедагогів у 1903 і в 1910 роках.

Ідея спільного навчання глухих і чуючих дітей, згідно історичним даним піднімалася і за комуністичних часів, коли в 1930 році був прийнятий закон про запровадження загального обов'язкового початкового навчання в Україні. Щоб прискорити реалізацію цього закону щодо глухонімих, яких передбачалося також включити в обов'язкове початкове навчання, було прийняте рішення про створення окремих класів для глухонімих при масових школах. Так, згідно даним М.Д. Ярмаченка, в Україні у 1930 році такі класи були організовані при 4-ох школах, але вони проіснували лише кілька років, через те, що уряд активно почав відкривати спеціальні заклади для дітей з вадами слуху.

Сьогодні питання інклюзивної освіти в Україні знову піднято та набуло широкого розповсюдження. Шляхи розвитку інклюзивної освіти, завдання органам управління освітою, які впливають з них визначено у таких нормативних документах: Закон України «Про внесення змін до деяких законів України про освіту щодо організації інклюзивного навчання» (№ 1324 – VII від 5 червня 2014 року); Указ Президента України № 588/2011 від 19 травня 2011 р. «Про заходи щодо розв'язання актуальних проблем осіб з обмеженими фізичними можливостями»; Акти Кабінету Міністрів України: «від 15 серпня 2011 р. N872 «Про затвердження Порядку організації інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах»; «від 13 жовтня 1993 р. N859 «Про організацію діяльності загальноосвітніх шкіл соціальної реабілітації та професійних училищ соціальної реабілітації»»; «від 5 липня 2004 р. N848 «Про затвердження Державного стандарту початкової загальної освіти для дітей, які потребують корекції фізичного та (або) розумового розвитку»»; Накази Міністерства: від 31.12.2015 №1436 «Про затвердження Плану заходів щодо забезпечення права на освіту дітей з особливими освітніми потребами в загальноосвітньому просторі»; від 01.10.2010 «Концепція розвитку інклюзивної освіти»; від 06.02.2015 №104/52 «Про затвердження Порядку комплектування інклюзивних груп у дошкільних навчальних закладах» зареєстровано в Міністерстві юстиції України 26 лютого 2015 року за №224/26669; від 23.07.2013 №1034 «Про затвердження Плану заходів щодо впровадження інклюзивного навчання в дошкільних та загальноосвітніх навчальних закладах на період до 2015 року»; від 21.12.2009 р. №1153 «Про заходи МОН на виконання завдань, визначених розпорядженням Кабінету Міністрів України від 3 грудня 2009 року №1482-р «Про затвердження плану заходів щодо запровадження інклюзивного та інтегрованого навчання у загальноосвітніх навчальних закладах на період до 2012 року»; від 11.09.2009 р. №855 «Про затвердження Плану дій щодо запровадження інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах на 2009-2012 роки»; від 21.12.2009 р. №1152 «Про проведення

дослідно-експериментальної роботи «Соціалізація особистості дитини в умовах реформованої спеціалізованої загальноосвітньої школи-інтернату»; від 27.06.2008 р. №587 «Про проведення експерименту щодо організації інтегрованого навчання осіб з особливими освітніми потребами у вищих навчальних закладах III-IV рівнів акредитації незалежно від форм власності та підпорядкування»; від 09.12.2010 р. №1224 «Про затвердження Положення про спеціальні класи для навчання дітей з особливими освітніми потребами у загальноосвітніх навчальних закладах»; Листи Міністерства: № 1/9-384 від 18.05.2012 «Організація навчально-виховного процесу в умовах інклюзивного навчання»; від 05.06.2015 № 1/9-280 «Про організацію навчально-виховного процесу для учнів з особливими освітніми потребами загальноосвітніх навчальних закладів у 2015/2016 навчальному році»; від 26.07.2012 1/9-529 «Про організацію психологічного і соціального супроводу в умовах інклюзивного навчання»; від 25.09.2012 1/9-675 «Щодо посадових обов'язків асистента вчителя»; від 28.09.2013 1/9-694 «Щодо введення посади вихователя (асистента вчителя) у загальноосвітніх навчальних закладах з інклюзивним навчанням»; від 02.01.2013 1/9-1 «Про визначення завдань працівників психологічної служби системи освіти в умовах інклюзивного навчання»

Отже, проблема інтеграції і соціалізації глухих та слабочуючих дітей, безперечно, важлива і актуальна і не зникне ніколи. Потрібно лише шукати розумні шляхи організації роботи з дітьми з вадами слуху так, щоб вона справді дала позитивні результати.

Список використаних джерел

1. Ярмаченко М.Д. Боротьба за здійснення загального обов'язкового навчання глухонімих дітей в Українській РСР в роки довоєнних п'ятирічок // Звітно-наукова конференція кафедр інституту : тези доп. – К., 1960. – С.32–33.
2. Ярмаченко М.Д. Історія сурдопедагогіки : навчальний посібник для дефектологічних, факультетів інститутів. – К.: Вища школа, 1975. – 423 с.
3. Ярмаченко М.Д. Основні віхи становлення і розвитку дефектологічної науки в Україні // Інтеграція аномальної дитини в сучасній системі соціальних відносин: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., 2-3 листоп. 1994 р. – К., 1994. – С. 3–12. 5.
4. <http://www.mon.gov.ua>